

Temmuz 26, 2012, 00:00

Putin'in Orta Asya'daki Büyük Hedefleri

Mustafa KALKAN

Yakın gelecekte Orta Asya uluslararası güç odaklarının hâkimiyet mücadelesi yaptıkları sıcak bölge olmaya adaydır. Son dönemde Rusya, bölge ülkeleriyle yaptığı işbirliği ile hem bölgedeki hâkimiyetini güçlendirmekte hem de ABD-NATO ve Türkiye'ye ben buradayım mesajı vermektedir.

Putin'in Orta Asya'daki büyük hedefleri

Vladimir Putin, Dmitri Medvedev'den Cumhurbaşkanlığını yemin ederek devraldığı dönem, aynı zamanda Orta Asya'da uluslararası stratejik dengelerin değiştiği de bir dönemdir. Putin ilk günden beri kararlı duruşuyla, stratejik zekâsıyla, profesyonel uzmanların yardımıyla hep bir adım önde olmuştur. Aynı Putin, kışkırtmalara ve yabancı güçlerin Rusya'daki muhalif güçleri tetiklemelerine rağmen ülke istikrarını korumayı başarmış bir liderdir.

Rusya devlet başkanı, hedefleri itibariyle farklı bir lider profiline sahiptir. Son yirmi yılda dünyadaki gelişmeleri ve güçler arasındaki mücadeleyi yakından izlemiş, şekillenen yeni hâkimiyet dengesinde avantajlı bir konumda müdahil güç olmayı başarmıştır.

ABD, NATO ve AB istediği bölgeye istediği hızla girememekte ve hesapları hep umulmadık zamanda farklı ittifaklarla kesildiği için Rusya'dan sürekli tedirginlik

duymaktadır. Ortadoğu'da Suriye, diğer bölgelerde Ukrayna ve Gürcistan bunun bariz kararlılık göstergeleridir. Putin Rusyası, stratejik hedeflerine zarar verildiğinde her türlü gücü her an vurabilecek imkân ve kararlılığa sahip görünüyor.

TÜRKİYE'DEN TEDİRGİN

ABD ve NATO içindeki Türkiye'nin bir öncü birlik işlevi görmesi Rusya'yı iyice tedirgin etmektedir. ABD'nin Ortadoğu politikasında Türkiye'ye yüklediği rol, Türkiye'nin Müslüman dost ülke imajını aşındırmıştır. Bu bozuk imaj, İran, Mısır, Libya ve Suriye'yle olan ilişkilerimizdeki 180 derecelik dönüşler yüzünden iyice pekişmiştir. Türkiye, Araplar arasında güven teşkil eden müttefik bir Müslüman ülke kimliğini hemen hemen kaybetmiştir. ABD ve NATO'nun beklenti ve hedeflerine hassas bir Türkiye, İslam dünyasında kafalarda sürekli soru işareti yaratmaktadır.

Rusya eski hâkimiyet alanı Orta Asya'daki gelişmeleri izlerken, atacağı her adımın altyapısını oluşturarak bir sonraki etapta ABD ve Çin'le bölgede güç paylaşımını nasıl gerçekleştirebileceğini hesaplamaktadır. ABD ve Putin, petrol ve diğer yer altı kaynakları için Orta Asya'ya girerken, direnen ulusal yönetimleri yolsuzluklardan bıkmış halkı ayaklandırarak ihtilallerle tehdit etmektedir. Bu yöntemle ulusal yönetimlerin dış politikalarını güdümüne alıp diğer uluslar arası güç odaklarını bölgeden uzak tutmayı hedeflemektedirler. Öte yandan, kriz bölgelerine hızla intikal ettirdiği operasyonel askeri gücüyle giderek eski mazisine doğru yönelmektedir.

Orta Asya'da ABD, AB ve Türkiye'nin bağımsız hareketleri Rusya'yı büyük bir endişeye sevk ediyor; ancak toparlanan Rusya izleme sürecinden müdahale sürecine girdi. Artık Rusya bölgede bir müdahil güç olarak var.

Kısa süre içinde Putin, KGB'nin raporları doğrultusunda ABD'nin uzantısı olduğu gerekçesiyle Gülen Cemaatinin Rusya Federasyonu, Özbekistan ve bir ay önce de Türkmenistan'daki bütün kolejlerini kapattırması ve Türk vatandaşlarını sınır dışı ettirmiştir. Bu karar, Putin'in SNG (BDT)'ye bağlı Türk Cumhuriyetleri başbakanları ile yapılan toplantıdan bir iki gün sonra uygulandı. Türkiye dâhil hiçbir güç buna ses çıkaramadı.

Türk Cumhuriyetleri, her yönüyle ilişkilerimizi geliştirdiğimiz bu dönemde, Rusya'dan bağımsız hareket edebilirler mi sorusu bütün çıplaklığıyla karşımıza çıkıyor. Cevap

tereddütsüz 'hayır'dır. Rusya bütün gücü ile ekonomik, askeri ve stratejik hedefleri ile eski coğrafyasına geri dönüyor. Şüphesiz bu dönüş bir işgal şeklinde değildir; artık siyasi hâkimiyet günümüz dünyasında farklı usullerle uygulamaktadır.

YAKIN GELECEĞİN SICAK BÖLGESİ

Orta Asya'da yeni çatışma alanı Kazakistan'dır. Bölgedeki etkisini artırmaya çalışan ABD ve İngiltere, çeşitli İslami akımları kullanarak siyasi kaos oluşturma çabasıdadır. Bu çabanın sonuçları Özbekistan ve Kırgızistan'da açıkça görünmeye başladı. Kazakistan'da ise Nursultan Nazarbayev'in güçlü liderliği sayesinde şimdilik engellenmiştir. Kazakistan bölgede zengin ve önemli bir ülkedir. ABD, bölgede daha yumuşak karna sahip ülkeler istemektedir. Nitekim, Kırgızistan gibi küçük ülkelere hızla müdahale edebilmekte ve askeri amaçları açısından rahatlıkla kullanabilmektedir. Kazakistan'ın BDT içinde yer alıyor olması, sağlam duruş sergilemesi ve Rusya'nın askeri bağlaşığı olması ABD'nin bölgedeki hareketlerini kilitlemektedir. Bununla birlikte Gülen cemaati kolejlerinin kaldığı iki ülkeden biri (diğeri Kırgızistan) olması sebebiyle, ABD'nin etkisini ortadan kaldırmayı hedefleyen Rusya'nın yeni hedefidir. ABD'ye entegre olarak görünen eğitim kurumlarını kapatmaya yanaşmasalar bile Rusya'nın baskısına dayanamayacakları da ortadadır. Orta Asya artık uluslar arası güç odaklarının hâkimiyet mücadelesi yaptıkları sıcak bir bölge olmaya adaydır, en zayıf bölgelere nüfuz eden büyük güçler, yine Kırgızistan, Afganistan ve Tacikistan üçgeninde harekete geçeceklerdir. Bölgedeki hareketlenmeler bunun ilk işaretleridir. Bölge uyuşturucu, insan kaçakçılığı, organ ticareti ve gayri kanuni ilişkiler açısından buhran alanı şeklinde görülmektedir. Yirmi yılı aşkın süre içinde edindiğimiz izlenimler demokrasi ve insan hakları gibi değerlerin belki gelecek elli yılda da çok aranacağını açıkça ortaya koymaktadır.

Putin Orta Asya'sı kararlı bir şekilde yeni stratejik hedeflerle ABD, NATO ve Türkiye'nin yavaş yavaş geri adımlar atmak zorunda kalacağı bir bölgeye dönüşüyor. Ortaya konulan yeni planlar, Rusya'nın kararlılığı, Türk Cumhuriyetlerine Rusya'nın imzalattığı askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel anlaşmalar bunun göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Putin, nihai analizde Rusya için büyük bir şans, ama Orta Asya ve Türkiye açısından önemli bir tehlike olarak görülmelidir.

*** Yrd. Doç. Dr., Karatekin Üniversitesi Orta Asya Uzmanı.**